

Komáromi Csaba:

EGY MŰSZAKI ALAKULAT EMLÉKÉRE

DOI: 10.35926/HSZ.2023.1.10

ÖSSZEFOGLALÓ: *Szeged mindig is jelentős katonaváros volt. Pár évvel ezelőtt megjelent cikkemben (Műszaki katonák a napfény városában, Honvéd Altiszti Folyóirat, 2020/2. szám) már írtam az itt szolgáló műszakiakról. Most kimondottan egy szegedi műszaki alakulatról, a 60. Műszaki Dandárról emlékezem meg, minthogy idén van megszűnésének 25. évfordulója.*

KULCSSZAVAK: *alakulattörténet, Magyar Néphadsereg, Magyar Honvédség, műszaki alakulatok, szegedi műszaki dandár*

A SZERZŐRŐL:

Komáromi Csaba történelem szakos tanár

A KEZDETEK (1951–1956)

1950. augusztus 1-jével létrejött a Magyar Néphadsereg Műszaki Parancsnoksága, majd november 1-jével életbe lépett a Kossuth-hadrend.¹ 1951 végére a Műszaki Parancsnokság közvetlenségében alakult meg a 12. Műszaki Dandár 4 zászlóaljjal,² amely az 1950 végén Komáromban megalakult 42. Műszaki Dandár 72. és 63. zászlóaljából és annak megmaradt erőiből állt össze. A dandár parancsnoksága és két zászlóalja Kalocsára, másik két zászlóalja Tolnára települt át.³ Ez az alakulat tartható számon mint a 60. Műszaki Dandár jogelődje.

1952 szeptemberében az alakulat csapatzászlót kapott a pécsi MESZHART Petőfi Aknájának dolgozóitól. A dandár 50., 61., és 97. zászlóaljának katonái részt vettek a déli határszakasz védelmi erősítéseinek építésében Letenye és Murakeresztúr között. 1953 nyarán az 50. zászlóalj, a lángszórós század és a villamos század részt vett a Tolnai Állami Gazdaság aratási munkálataiban. A dandár parancsnoka ekkor Barta András őrnagy volt, törzsfőnöke pedig Mikó Lajos százados.⁴

1953 végén a dandár állományából kivált az aknakutató zászlóalj, mely Marcaliba diszlokált, és önálló alakulatként – 2. Önálló Aknakutató Zászlóalj – működött tovább.⁵ 1952 szeptemberében került sor Mindszent térségében egy hadgyakorlatra, ahol a dandár egy 16 tonnás KFP híd és két 16 tonnás KFP kompot épített fel.⁶ Az 1953. évben bekövetkező változások nem voltak kihatással az alakulatra,⁷ az 1954-ben bekövetkező zöldár elleni védekezésben pedig a dandár teljes személyi állománya és eszközparkja részt vett. A dandár leginkább

¹ Kovács Tibor et al.: *Építünk, védünk, alkotunk*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2012, 63.

² Uo. 69.

³ Uo. 70.

⁴ A 12. önálló műszaki utászzászlóalj történelmi törzskönyvéről szóló összesített jelentés felterjesztése (HL MN 1958/T116).

⁵ Kovács et al.: i. m. 73.

⁶ Uo. 78.

⁷ Uo. 84.

a gátak megerősítését végezte Pörboly, Bölcske és Harta térségében; 1956-ban viszont a jeges árvíz elleni védekezésben is tevékeny részt vállalt. Főleg jégrobbantást és mentést végeztek a dandár katonái, akik mintegy 2000 embert és 3500 állatot mentettek ki.⁸

1954 őszén a dandár 67. Műszaki Zászlóalja Várpalota–Öskü térségében zászlóalj-védőkörletet épített, a következő évben pedig a 111. Műszaki Zászlóalj ugyanezt megismételte. A 97. és a 111. Műszaki Zászlóalj dandártörzs-gyakorlaton is részt vett. 1955. október 25. és november 20. között Tolnára helyezték a dandártörzset. Előtte, áprilisban Tolnanémediben a kendergyárhoz vezető hidat építették meg az alakulat katonái. 1956. július 9-ével a kivezenyelt katonák megkezdték a nyugati és a déli határszakasz aknamentesítését. A forradalmi események alatt a laktanya felé tartó tüntetést is szétzavarták.⁹

A dandár 1957 márciusában Szegedre diszlokált, és 40 éven keresztül állomásozott a városban.

ZÁSZLÓALJTÓL AZ EZREDIG (1957–1966)

A zászlóalj 12. Önálló Műszaki Zászlóalj néven szerepelt a hadrendben 1957 és 1960 között, a Műszaki Parancsnokság irányítása alatt mint HM-közvetlen alakulat.¹⁰ Az alakulat 1957. március 17-ével foglalta el helyét, és a zászlóalj parancsnoka, Nagy Ignác őrnagy kiadta parancsát a legfontosabb tennivalókról.¹¹

1957 áprilisában a zászlóalj kivezenyelt katonái megkezdték a nyugati határon az aknatelepítést Varga János százados vezetésével,¹² s a munkálatokba a 8. Gépkocsizó Lövészezred műszaki csapatát is bevonták. Feladatuk a drótkadályok kiépítése volt.¹³

1957. november 28-án Nagy Ignác helyett Balogh Mihály őrnagy vette át a zászlóaljparancsnoki teendőket.¹⁴

1958 márciusában a Tisza árteréből 70 köbméternyi faanyagot mentettek ki a zászlóalj katonái Wéber István főhadnagy vezetésével, és nem sokkal előtte robbantási gyakorlaton vettek részt a kivezenyelt katonák Varga János százados irányításával.¹⁵

1958. április 1-jével Gudman Mihály őrnagy váltotta Balogh Mihály őrnagyot a zászlóalj élén. 1959 márciusában a Vízügyi Igazgatósággal együtt hajtott végre gyakorlatot a kijelölt állomány, valamint Várpalota térségében útépitési feladatot végeztek a kivezenyelt katonák.¹⁶

1961. október 1-jén létrejött az 5. Hadsereg, melynek közvetlen alárendeltségébe került az alakulat, amelyet ezredévé fejlesztettek.¹⁷

1963-ban és 1964-ben zajlottak Üllés közelében az első jelentős és eredményes földgáz-, illetve kőolajkutatások. Ekkor ugyanis nagynyomású gázkitörések történtek a település

⁸ Uo. 99–100.

⁹ A 12. önálló műszaki utászászlóalj: i. m.

¹⁰ Kovács et al.: i. m. 119.

¹¹ A 12. önálló műszaki utászászlóalj parancsnokának 2. parancsa (HL MN 1957/T211).

¹² A 12. önálló műszaki utászászlóalj: i. m.

¹³ Léka Gyula: A műszaki zár- és erődrendszer (vasfüggöny) felszámolása, 1948–1989. Hadtudomány, 1999/3–4., 164. <https://www.mhht.eu/hadtudomany/1999/ht-1999-34-17.html> (Letöltés időpontja: 2022. 10. 01.)

¹⁴ HL MN 1957/T211 12. önálló műszaki utászászlóalj parancsnokának 31. számú parancsa.

¹⁵ A 12. önálló műszaki utászászlóalj: i. m.

¹⁶ HL MN 1958/T116 12. önálló műszaki utászászlóalj parancsnokának 12. számú parancsa.

¹⁷ Kovács et al.: i. m. 123.

közéleben,¹⁸ és az egyik ilyen kitörés alkalmával bevetették az ezred katonáit is. A visszaemlékezés szerint a 3. zászlóalj egyik százada, valamint a híradószázad kijelölt állománya vonult ki.¹⁹ Az alakulat katonái részt vettek az 1965-ös dunai árvízvédelemben is.

1965-ben a Magyar Néphadsereg Műszaki Főnökség a határőrséggel karöltve megkezdte egy újfajta őrzés-védelmi rendszer, az SZ-100 jelzőrendszer (közismertebb nevén EJR, vagyis Elektromos Jelző Rendszer) kiépítését a nyugati határon. Az akna- és zármentesítő feladatokon túl út- és hídépítő, valamint rendszerépítő munkálatokat kellett végrehajtani. A feladat zömét a szegedi alakulat katonái végezték el. A munka során 113 kilométeres sávon végeztek aknamentesítést, több mint félmillió aknát szedtek fel, 230 km hosszan építették ki a rendszer nyomvonalát, melyből 110 km teljesen új volt. Megépült még 41 fahíd, 497 átereszt és 150 kilométeres övárak.²⁰ A kutatások szerint 1215 főnyi sorkatona dolgozott a feladat végrehajtásán.²¹ A munkálatok legalább öt évig tartottak.²² Kiemelt feladat volt ezen belül az is, hogy a nem lánctalpas járművek számára utakat építsenek, és ezeket karbantartsák.²³

DANDÁRTÓL A RUBIN-FELADATIG (1966–1987)

Időközben a folyamatos fejlesztéseknek köszönhetően a szegedi alakulat is fejlődött és 1966. október 30-ával dandárszintre emelkedett. Katonái kitűntek különféle katasztrófahelyzetek felszámolásában is (ilyen volt az 1968–69-es algyői olajkútkitörés, illetve az 1970-es árvíz). Az 1970. évi árvíz során bevonták a védekezésbe a dandár katonáit, mint sok más alakulatét is. 1970. május 29-én Szegedre látogatott a honvédelmi miniszter, Czinege Lajos vezérezredes, akinek a szállításához szükséges gépkocsit a dandár biztosította.²⁴ Június 2-án pedig Hersiczky Lajos vezérőrnagy (a Magyar Néphadsereg műszaki csapatainak főnöke), érkezett a dandárhoz, hogy segítséget nyújtson a honvédség munkájához.²⁵ De nem csak a védekezésben segédkeztek a dandár katonái: az alakulat felelt az idevezényelt kiskőrösi 10. tüzérezred (MN 3930) katonáinak ellátásáért is.²⁶

1971-ben hazánkban rendezték meg az Opál-71 fedőnevet viselő, többnemzeti műszaki szakharcászati gyakorlatot, amelyen a szegedi dandár is részt vett.²⁷

Ekkor alakult ki a dandár békeszervezete, benne az alábbi négy zászlóaljjal: 100. Műszaki Utászászlóalj, 105. Műszaki Zártelepítő Zászlóalj, 106. Út- és Hídépítő Zászlóalj, illetve a 110. Műszaki Állásépítő Zászlóalj. A dandár ekkor az 5. Hadsereg közvetlen alárendeltségébe tartozott.²⁸ A dandárnak a négy zászlóaljon és a dandártörzsön kívül számos kisebb

¹⁸ Folberth Péter: Üllés mint a Homokháti Kistérség egyik legfejlettebb települése. A kistérség elhelyezkedése. In: Marjanucz László: Üllés története és népelete. Szeged, 2004, 482.

¹⁹ Gyebrovsky Attila egykori sorkatona visszaemlékezése, 2020. november.

²⁰ Kovács et al.: i. m. 125–126.

²¹ Léka: i. m.

²² Kovács János ny. alezredes visszaemlékezése.

²³ Uo.

²⁴ Berta Tibor – Biernacki Karol: Emlékkötet az 1970. évi Maros és Alsó-Tisza vidéki árvízről. Csongrád Megyei Levéltár, Szeged, 2010, 79.

²⁵ Uo. 120.

²⁶ Uo. 123.

²⁷ Kovács et al.: i. m. 144.

²⁸ Uo. 150.

alegysége (műszaki felderítőszázad, víztisztító század és más) létezett, valamint képes volt egy „M” zászlóalj (107. Út- és Hídépítő Zászlóalj) felállítására is.²⁹

Az 1970-es évek az intenzív építkezések ideje, az MN csapatépítkezés időszaka volt. Ekkor készült el a Kossuth-laktanya parancsnoki épülete, zajlott a legénységi épületek és a gyengélkedő épületének felújítása, a FORFA és MODUL barakkok építése, a laktanya fűtésének korszerűsítése, továbbá a Zalka-laktanya telephelyének térbehozása, illetve útjainak bitumenezése, a gyengélkedő korszerűsítése és így tovább.³⁰

1979. január–februárban újabb katasztrófavédelmi feladat elhárításában jeleskedtek a dandár katonái: ezúttal a Zsana melletti gázkitörés elfojtásában segítettek.³¹

Az egész alakulatot érintő feladat volt a hegyi kiképzési vegyes gyakorlópálya kiépítése Reziben. Az építkezésre az állásépítő zászlóaljat kivéve a dandár valamennyi zászlóaljából vezényeltek ki katonákat. Ezek a katonák elsősorban kötélpályák és gépesített hidak építésében jeleskedtek.³²

1981. április 27. és május 21. között a dandár 110. Műszaki Állásépítő Zászlóaljának kijelölt állománya egy 60 tonnás alacsony építésű hidat épített Veszprém-Csatár közelében a Séd patak 37/650. számú szelvényében. Az építkezésre 12 tisztet és 12 tiszthelyettest, valamint 180 sorkatonát vezényeltek ki, akik a rendelkezésre álló 11 490 munkaóra helyett 8830 munkaóra alatt végeztek. E hid építésével párhuzamosan Balinka és Ercsi közelében 7,2 km, illetve 2,4 km utat építettek meg.³³

1982. január 5. és január 24. között Visontán összevont kiképzésen vett részt a dandár törzsének felderítőszázada. A gyakorlaton nemcsak a század felderítőállománya vett részt, hanem a század bűvárállománya is.³⁴

1983. január 21-én súlyos baleset érte a 100. Műszaki Zászlóalj személyi állományát. A téli gyakorlat végén a kései rakodás miatt a rosszul összekapcsolt vasúti szerelvényük két kocsija elszabadult és Herendnél egy másik vasúti szerelvénybe csapódott bele. A zászlóalj 5 katonája a helyszínen életét veszítette, valamint 9 fő súlyos, 29 fő könnyebb sérülést szenvedett.³⁵

A dandár meghatározott személyi és technikai állománya részt vett a Duna–82 gyakorlat előkészítésében és végrehajtásában. A 100. Műszaki Zászlóalj „M” állománnyal, a 105. Műszaki Zártelepítő Zászlóalj békeállománnyal vett részt a Duna-82 együttműködési és harcászati gyakorlaton, ahol a 105-ös kiváló, míg a 100-as zászlóalj jó értékeléssel teljesítette feladatát. 1983 júniusában a 106. Út- és Hídépítő Zászlóalj, illetve a 105. Műszaki Zártelepítő Zászlóalj részt vett a Kunság–83 gyakorlat előkészítésében és végrehajtásában. Mindkét zászlóalj jó értékeléssel zárta a gyakorlatot.³⁶

²⁹ Salamon Béla ny. alezredes visszaemlékezése, 2019. 05. 25.

³⁰ Kovács János ny. alezredes visszaemlékezése, 2012. 10. 25.

³¹ Csepi László ny. őrnagy visszaemlékezése, 2011. 11. 04.

³² Kovács János ny. alezredes visszaemlékezése, 2012. 11. 03.

³³ Parancsnoki beszámoló jelentés 1981–1982. évi kiképzési évről. Honvédelmi Minisztérium Központi Irattár, 60. Műszaki Utászdandár Parancsnokság iratai, 29.

³⁴ 1981. évi 71. számú parancs. Honvédelmi Minisztérium Központi Irattár, 60. Műszaki Utászdandár Parancsnokság iratai.

³⁵ Dr. Svéd László: A Magyar Néphadsereg Egészségügyi Szolgálatának története 1980–1989 (II. rész). Honvéddorvos, 2017/1–2., 44.

³⁶ 1981–1982. Kiképzési év értékelése. Honvédelmi Minisztérium Központi Irattár, 60. Műszaki Utászdandár Parancsnokság iratai, 11.

A dandár katonái ezeken kívül számos feladat végrehajtásában vettek részt, legyen szó természeti csapásról vagy sok más egyéb műszaki feladatról. Azonban az évek előrehaladtával a történet kedvezőtlen irányt vett.

Az 1982–83-as időszak egyik eredménye volt, hogy a dandár nőtlenszállójába is bevezetésre került a központi fűtés, és felújították a Kossuth-laktanyát, ahol 8 fős körleteket alakítottak ki, és központi fűtést vezettek be. A Zalka-laktanyában pedig olajkályhás fűtésre álltak át. 1984 szeptemberében az alakulat megkapta az „Éljenjáró dandár” kitüntető címet.³⁷

ÖNÁLLÓSÁGTÓL A FELSZÁMOLÁSIG (1987–1997)

1987-re világhosszá vált, hogy a Magyar Néphadsereg szervezete megérett a változásra. A döntéshozók rájöttek, hogy az országnak egy kisebb, de sokkal ütőképesebb hadseregére van szüksége. Ez lett a Rubin-hadrend, mely magával hozott olyan szervezeti és szerkezeti változásokat is, ami alapjaiban változtatta meg a szegedi dandár helyzetét és felépítését. A Rubin-feladatig a szegedi alakulat a 60. Műszaki Utász dandár néven hadseregek közvetlen alakulatként tevékenykedett 4 zászlóaljjal, amelyeket már említettem.

A Rubin-feladat következtében a dandár szervezetében lévő 106. és 107. Út- és Hídépítő Zászlóalj kivált a dandárból, és megalakították a 113. Út- és Hídépítő Ezredet, amely önálló alakulatként működött. A békelétszám is jelentősen megcsappant a dandárnál, ezért kiképzést nem igazán, szakfeladatokat is csak nagy erőfeszítések árán tudtak tartani.³⁸

1988 novemberében adták át az alakulat katonái segítségével felújított helyőrségi klubot. Az átadáson jelen lévők, a felújítás munkáiban részt vevők tiszteletére pohárköszöntőt tartott Jákó Gyula alezredes, a dandár parancsnoka. A felújított klubhelyiséget dr. Léka Gyula vezérőrnagy, a Magyar Néphadsereg műszaki főnöke adta át a személyi állománynak.³⁹

1990-ben megszűnt a dandár állásépítő zászlóalja, és a helyét egy újabb zártelepítő zászlóalj vette át. 1991-ben egy-egy utász-, zártelepítő, illetve út- és hídépítő zászlóalj alkotta a dandár békeszervezetét.⁴⁰

1990. március 15-én vette fel a dandár Szeged városának nevét, és az új szervezet ettől számítva 60. Szeged Műszaki Dandár lett.

1991 augusztusában a korábban kivált út- és hídépítő zászlóalj visszatagozódott a dandár szervezetébe, és ezzel az alakulat feltöltöttsége is növekedett. A dandár a 3. Katonai Kerület alárendeltségébe került.⁴¹

1991 krónikájához tartozik az is, hogy folytatódott az ország lőszermentesítése a szovjet csapatok kivonását követően, amit 1990 májusában kezdtek meg a kijelölt műszaki alakulatok azon szakaszai, amelyeket erre a feladatra készítettek fel a Vezérkari Főnök 040/1990. számú intézkedése alapján, beleértve a szegedi dandár erre felkészített szakaszát is. A munkálatok befejezését az év végére tervezték. Azonban az átszervezések miatt a szegedi dandárnak ki kellett állítania egy újabb szakaszt, miután a csongrádi műszaki ezredet megszüntették.

³⁷ Bőle Gyula: Patinás helyőrségek: Szeged. Néphadsereg, 1987/3., 10.

³⁸ Kovács et al.: i. m. 181.

³⁹ Zilahy Tamás: Helyőrségiklub-avató Szegeden. Néphadsereg, 1988/50., 11.

⁴⁰ Mócsai József: A műszaki csapatok és a műszaki biztosítás jelene és jövője. Műszaki Katonai Közlöny, 1994. évi különszám.

⁴¹ Kovács et al.: i. m. 181.

A munkálatokat három évre előre leszabályozta a Magyar Honvédség Szárazföldi Csapatparancsnoksága az 1/1991. számú parancsában, így a munka kevésbé volt feszített.⁴²

1991. november 1-jén ünnepelte a dandár – a jogelődöket is beleértve – fennállásának 40. évfordulóját. Ez alkalomból Szeged városa csapatzászlót adományozott az alakulatnak, melyet dr. Lippai Pál polgármester adott át Jákó Gyula mk. ezredesnek, a dandár akkori parancsnokának. Az ünnepségen a Magyar Honvédség, a városi önkormányzat, az egyházak képviselői is tiszteletüket tették, köztük Gyulai Endre püspök úr, és áldást kértek a zászlóra.⁴³

1992. november 3-án a Magyar Honvédség parancsnoka Darók József alezredest nevezte ki a szegedi dandár parancsnokává.⁴⁴

1992–1993-ban a dandár tevékenységének fő irányát a szervezési feladatok végrehajtása, valamint a parancsnokok és a törzsek törzsvetési gyakorlatokra való felkészítése, továbbá az MH-szintű és saját bázisképzés eredményes végrehajtása határozta meg. A tartalékos állomány átképzését jó szinten oldotta meg a dandár. A zártelepítő és a hídépítő század a szakharcászati követelményeket az elvárásoknak megfelelően teljesítette egy parancsnoki és törzsvetési gyakorlat keretében, s ezt követően a dandár parancsnokát, Darók József alezredest ezredessé léptette elő dr. Für Lajos honvédelmi miniszter.⁴⁵

A 39/1993. (HK 24.) számú MH parancsnoki intézkedés engedélyezte az alakulatoknak a karjelzés használatát. Ekkor készült el a szegedi dandáré is. Leírását Besenyő-Buda János ismerteti *A Magyar Honvédség karjelzései* című munkájában.⁴⁶

1994. április 30-án hosszú szünet után Komáromban, a Monostori-erődben rendezték meg a műszaki katonák napját. Ezen a Magyar Honvédség valamennyi műszaki alakulata, közte a szegedi dandár kijelölt állománya is képviselte magát. A terep lőszermentesítését a győri 18. báró Nádasdy Ferenc Műszaki Ezred katonái végezték el.⁴⁷

1994 szeptemberében ünnepélyes eskütétel történt a dandárnál, ekkor több mint 300 újonc sorkatonára tett esküt. A rendezvényen megjelent dr. Tompa János ezredes, a Magyar Honvédség műszaki főnöke, illetve Szeged város képviselőjében dr. Tóth László. Az eskütevőket és a vendégeket Létai Attila alezredes, a dandár törzsfőnöke köszöntötte.⁴⁸

1995-ben lecsökkent a dandár katonai létszáma, ezért a Kossuth Lajosról elnevezett laktanyája a szegedi egyetem kezelésébe került. A dandárt ezt követően a Török Ignác laktanyában helyezték el.⁴⁹

1995 márciusában módosították a katonai árvízvédekezésről szóló Vezérkarfőnöki Intézkedést és újragondolták az árvízvédelem során kiképzendő és használható katonai erők létszámát. A szegedi dandárból egy robbantóosztaggal számoltak.⁵⁰

⁴² Uo. 186.

⁴³ Hűség és hősiesség – Csapatzászló a dandárnak. Délmagyarország, 1991/257., 1.

⁴⁴ Magyar Honvéd Évkönyv '93. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1993, 102.

⁴⁵ Uo. 82.

⁴⁶ Besenyő-Buda János: A Magyar Honvédség karjelzései. MH Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség, 2009, 13.

⁴⁷ Katona M. István: A hadra kelt nagy család. Magyar Honvéd, 1994/19., 22–23.

⁴⁸ H. Zs.: Egy férfi életében meghatározó pillanat. Délmagyarország, 1994/219., 1.

⁴⁹ Csepri László ny. őrnagy visszaemlékezése, 2013. 03. 10.

⁵⁰ A Magyar Honvédség vezérkari főnökének 2/1995. (HK 6.) intézkedése a katonai árvízvédelem megszervezéséről szóló 23/1988. (HK 21.) MNVKF intézkedés módosításáról. 2. számú melléklet. Honvédelmi Közlöny, 1995/6., 222.

1995. szeptember 9-én 230 fő tett esküt a dandár Török Ignác laktanyájában, ahol Darók József ezredes, a dandár parancsnoka köszöntötte az eskütevőket és a megjelent vendégeket. Ez volt az utolsó olyan eskütétel, ahol az újonc honvédek még 12 hónapra vonultak be.⁵¹

1995 novemberében árvízvédelmi gyakorlatot tartottak a Csongrád megyei Védelmi Bizottság javaslatára, amelyen a dandár kijelölt állománya is részt vett. A gyakorlat neve Tisza '95 volt.⁵² Ezután Nyers József őrnagyot, a dandár út- és hidépítő zászlóaljának parancsnokát, Nagypál János továbbszolgálo törzsőrmestert az út- és hidépítő zászlóalj 2. szakasza út- és hidépítő rajának parancsnokát, valamint Vastag Zoltán törzsőrmestert az út- és hidépítő zászlóalj 2. szakaszának szakasparancsnokát dicséretben és jutalomban részesítette a Magyar Honvédség parancsnoka.⁵³

1996 márciusában tettek esküt azok a katonák, akik már csak 9 hónapra vonultak be sorakatonai szolgálatra. Az eskütételt megtekintette Keleti György honvédelmi miniszter is.⁵⁴

1996. júliusban egy román műszaki alegység érkezett látogatóba a dandárhoz közös kiképzés céljából.⁵⁵ A tíznaposra tervezett feladat ötödik napján aknatelepítési gyakorlat is szerepelt a feladatok között, melyet a sándorfalvi gyakorlóterén hajtottak végre. A szegedi katonák parancsnoka Krekács Csaba százados volt.⁵⁶ A román katonák július 9-én távoztak, a szegedi dandár laktanyájában megrendezett búcsúztatójukon Borszéki Tivadar dandártábornok köszöntötte őket a vendéglátók nevében, ahol négy román katona külön jutalmat is kapott.⁵⁷

1996 októberében Szegedre látogatott Holló József vezérőrnagy, a Magyar Honvédség humánrészlegének csoportfőnöke, továbbá Tompa János dandártábornok, a Magyar Honvédség műszaki főnöke, aki bejelentette a szegedi dandár felszámolását.⁵⁸ De nem Szeged volt az egyetlen helyőrség, amit ekkor felszámoltak.

1996. december 1-jén új műszaki szervezet jött létre a 60. Szeged Műszaki Dandár, a 37. II. Rákóczi Ferenc Pontonos Hidász Ezred (Ercsi) és a 87. Szentés Műszaki Technikai Ezred jogutódjaként. Az új alakulat neve 37. II. Rákóczi Ferenc Műszaki Dandár lett. Noha már nem ezen a néven létezik, és számos szervezeti és szerkezeti változást is megélt, értékrendjében megőrizte a műszaki katonákra jellemző vonásokat, értékeket és hagyományokat.⁵⁹

A dandár megmaradt állománya 1997. május 30-ig kapott határidőt, hogy befejezze a felszámolási és egyéb elszámolási munkálatokat. A szegedi műszaki dandárral együtt összesen hét alakulatot számoltak fel abban az évben. A szegedi dandár csapatzászlója, melyet még Szeged városa adományozott betöltött szerepének elismeréséül 1991-ben, a szentesi katonai alakulat csapattúzeumába került.⁶⁰

⁵¹ Nyilas Péter: Tizenkét hónap angyalbőrben. Délmagyarország, 1995/213., 1., 4.

⁵² Hajdú Ágnes: Tisza '95. Magyar Honvéd, 1995/46., 21.

⁵³ Hajdú Ágnes: Téli árvizek után tavaszi árvizek előtt. Magyar Honvéd, 1996/6., 33.

⁵⁴ Eskü. Magyar Honvéd, 1996/11., 8.

⁵⁵ Angyal István et al.: A honvédelem négy éve 1994–1998. Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1998, 183.

⁵⁶ A. L.: Magyar–román aknák. Délmagyarország, 1996/157., 4.

⁵⁷ Búcsú a román alakulattól. Délmagyarország, 1996/160., 1.

⁵⁸ Révész János: Szegednek: oszolj! Délmagyarország, 1996/236., 3.

⁵⁹ Kovács et al.: i. m. 206–207.

⁶⁰ Szabó Iréne: Ne nézz vissza, távozó szegedi dandár. Népszava, 1997/65., 1.

SZEREPVÁLLALÁS A DÉLSZLÁV HÁBORÚ UTÁNI RENDEZÉSBEN

1995-ben született meg az Országgyűlés 114/1995. (XII. 12.) OGY határozata az IFOR kötelékében alkalmazandó korlátozott létszámú – 500 főnél kisebb – magyar műszaki kontingens részvételéről a délszláv háború utáni rendezésben. Ennek létrehozásáról a honvédelmi miniszter, Keleti György határozatot is hozott. Ebben megnevezték az alegység székhelyét és rögzítették alaptevékenységét. A kontingens a Magyar Honvédség 4. Gépesített Hadtestparancsnok alárendeltségébe tartozott és önálló költségvetési szervezetet képezett. Az 5/1996. (HK 4.) HM utasítás szerint a kontingens felkészítését 1996. január 25-ig be kellett fejezni, hogy január 30-án és 31-én el tudjanak indulni. A kontingensnek az alkalmazási készenléte 1996. február 2-án 24 óráig el kellett érnie, immáron műveleti területen. A kontingens megbízatása 1996. december 31-ig szólt, melynek meghosszabbítása az Országgyűlés hatáskörébe tartozott.⁶¹

A kontingens felkészítésében jelentős szerepet kapott a szegedi dandár is, melynek hivatásos és szerződéses katonai állományából válogattak be kiváló szakembereket. Közülük érdemes kiemelni Darók József mk. ezredest (ekkor a szegedi dandár parancsnoka, majd 1996. június 28. és 1997. június 28. között a kontingens parancsnoka), Létai Attila alezredest (ekkor a szegedi dandár törzsfőnöke volt, majd a kontingens első kiküldött állományának zászlóaljparancsnoka, 1997. július 28. és 1998. július 31. között a kontingens parancsnoka volt mint nyugállományú ezredes), Nyers József őrnagyot (ekkor a szegedi dandár út- és hidépítő zászlóaljának parancsnoka volt; az első turnusban vonult ki, 1996. január 29. és 1996. december 23. között; 1999. július 1. és 2000. június 30. között töltötte be a kontingensparancsnoki tisztséget; 2007. április 30. és 2014. augusztus 15. között a szentesi műszaki alakulat parancsnoka volt nyugállományú ezredesként), Antal László századost (a szegedi dandár egykori út- és hidépítő zászlóaljánál szolgált századparancsnokként; 2014. augusztus 15. és 2022. április 30. között az MH 37. II. Rákóczi Ferenc Műszaki Ezred ezredparancsnoka volt ezredesi rendfokozatban, Szentes helyőrségben; jelenleg is aktív állományban van).

A szegedi dandár a kontingens mintegy 100 fős út- és hidépítő századának felkészítését 1995. december 20-án kezdte meg a sándorfalvi gyakorlótéren Lévai Miklós őrnagy (korábban ő is a szegedi dandárnál szolgált, az MN 6481-es számú zászlóaljnál mint zászlóaljparancsnok, majd 1991-től az átszervezett dandár zártelepítő zászlóaljánál hasonló beosztásban 1994-ig⁶²) vezetésével.⁶³ A felkészítés december 23-án fejeződött be, majd a karácsonyi ünnepek után összevonták a kiképzendő állományt Ercsiben, ahol folytatódott a felkészülés. A szegedi dandár egy út- és hidépítő századdal, valamint egy műszaki utászszakasszal vállalt szerepet a felkészítésben.⁶⁴

Hosszasan lehetne sorolni, hogy melyek voltak azok a feladatok, amelyekben a szegedi dandár kivezényelt katonái részt vettek. Egyet biztosan lehet állítani, hogy nem hoztak szégyent sem a műszaki katonai szakmára, sem az alakulatra, amelyet időközben felszámoltak. A műszaki katonák jó hírnevét és kultúráját napjainkban a Magyar Honvédség 37. II. Rákóczi Ferenc Műszaki Ezred képviseli, illetve viszi tovább, amely Szentes helyőrségben működik.

⁶¹ Dr. Tompa János: A magyar műszaki kontingens megalakítása, felkészítése. In: Bombay László (szerk.): Magyarok az IFOR-ban, SFOR-ban. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1997, 48–49.

⁶² Lévai Miklós ny. alezredes visszaemlékezése, 2014. 07. 22.

⁶³ V. Fekete Sándor: Horvátország felé félúton... Délmagyarország, 1995/299., 4.

⁶⁴ Ercsibe települt szegedi hidászok. Délmagyarország, 1995/301., 5.

EPILÓGUS

Mióta Szegeden bezárt az utolsó laktanya, az emberek egyre kevésbé emlékeznek már arra, hogy egykoron katonák állomásoztak a városban. A bezárás tizedik évfordulójának alkalmából az egykori laktanyák helyén a Szegedi Bajtársi Klub emléktáblákat helyeztet el, a Honvédelmi Minisztérium, Szeged Megyei Jogú Város, illetve a HM Hadtörténeti Intézet és Hadtörténeti Múzeum segítségével. Itt minden év májusának utolsó szombatján megemlékezés zajlik. A jogutód – az MH 37. II. Rákóczi Ferenc Műszaki Ezred – szentesi laktanyájában pedig emlékparkot alakítottak ki a mára már megszűnt műszaki alakulatok, köztük a szegedi dandár emlékére is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1981. évi 71. számú parancs. Honvédelmi Minisztérium Központi Irattár, 60. Műszaki Utászandár Parancsnokság iratai.
- 1981–1982. Kiképzési év értékelése. Honvédelmi Minisztérium Központi Irattár, 60. Műszaki Utászandár Parancsnokság iratai.
- A 12. önálló műszaki utászzászlóalj parancsnokának 2. parancsa (HL MN 1957/T211).
- A 12. önálló műszaki utászzászlóalj parancsnokának 12. parancsa (HL MN 1958/T116).
- A 12. önálló műszaki utászzászlóalj parancsnokának 31. parancsa (HL MN 1957/T 211).
- A 12. önálló műszaki utászzászlóalj történelmi törzskönyvéről szóló összesített jelentés felterjesztése (HL MN 1958/T116).
- A. L.: Magyar–román aknák. Délmagyarország, 1996/157.
- A Magyar Honvédség vezérkari főnökének 2/1995. (HK 6.) intézkedése a katonai árvízvédelem megszervezéséről szóló 23/1988. (HK 21.) MNVKF intézkedés módosításáról. 2. számú melléklet. Honvédelmi Közlöny, 1995/6.
- Angyal István – Ágh Sándor – Berényi Oszkár: *A honvédelem négy éve 1994–1998*. Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1998.
- Berta Tibor – Biernacki Karol: *Emlékkötet az 1970. évi Maros és Alsó–Tisza vidéki árvízről*. Csongrád Megyei Levéltár, Szeged, 2010.
- Besenyő-Buda János: *A Magyar Honvédség karjelzései*. MH Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség, 2009.
- Böle Gyula: *Patinás helyőrségek: Szeged*. Néphadsereg, 1987/3.
- Búcsú a román alakulattól. Délmagyarország, 1996/160.
- Csepri László ny. őrnagy visszaemlékezése, 2011. 11. 04. és 2013. 03. 10.
- Ercsibe települt szegedi hidászok. Délmagyarország, 1995/301.
- Eskü. Magyar Honvéd, 1996/11.
- Folberth Péter: *Üllés mint a Homokháti Kistérség egyik legfejlettebb települése. A kistérség elhelyezkedése*. In: Marjanucz László: *Üllés története és népelete*. Szeged, 2004.
- Gyebrovsky Attila egykori honvéd visszaemlékezése, 2020. 11.
- H. Zs.: *Egy férfi életében meghatározó pillanat*. Délmagyarország, 1994/219.
- Hajdú Ágnes: *Téli árvizek után, tavaszi árvizek előtt*. Magyar Honvéd, 1996/6.
- Hajdú Ágnes: *Tisza '95*. Magyar Honvéd, 1995/46.
- Hűség és hősiesség – Csapatzászló a dandárnak. Délmagyarország, 1991/257.
- Katona M. István: *A hadra kelt nagy család*. Magyar Honvéd, 1994/19.
- Kovács János ny. alezredes visszaemlékezése, 2012. 10. 25. és 2012. 11. 03.

- Kovács Tibor – Nyers József – Padányi József: *Építünk, védünk, alkotunk*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2012.
- Léka Gyula: *A műszaki zár- és erődrendszer (vasfüggöny) felszámolása, 1948–1989*. Hadtudomány, 1999/3–4. <https://www.mhht.eu/hadtudomany/1999/ht-1999-34-17.html>
- Lévai Miklós ny. alezredes visszaemlékezése, 2014. 07. 22.
- Magyar Honvéd Évkönyv '93. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1993.
- Mócsai József: *A műszaki csapatok és a műszaki biztosítás jelene és jövője*. Műszaki Katonai Közlöny, 1994. évi különszám.
- Nyilas Péter: *Tizenkét hónap angyalbőrben*. Délmagyarország, 1995/213.
- Parancsnoki beszámoló jelentés 1981–1982. évi kiképzési évről. Honvédelmi Minisztérium Központi Irattár, 60. Műszaki Utászdandár Parancsnokság iratai.
- Révész János: *Szegednek: oszolj!* Délmagyarország, 1996/236.
- Salamon Béla ny. alezredes visszaemlékezése 2019. 05. 25.
- Dr. Svéd László: *A Magyar Néphadsereg Egészségügyi Szolgálatának története 1980–1989 (II. rész)*. Honvédorvos, 2017/1–2.
- Szabó Iréne: *Ne nézz vissza, távozó szegedi dandár*. Népszava, 1997/65.
- Dr. Tompa János: *A magyar műszaki kontingens megalakítása, felkészítése*. In: Bombay László (szerk.): *Magyarok az IFOR-ban, SFOR-ban*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1997.
- V. Fekete Sándor: *Horvátország felé félúton...* Délmagyarország, 1995/299.
- Zilahy Tamás: *Helyőrségklub-avató Szegeden*. Néphadsereg, 1988/50.

PONTOSÍTÁS

Két főtiszt esetében a közölt adatok pontosításra szorulnak:

Nyers József mk. őrnagy, aki a tanulmányban szereplő alakulat út- és hídépítő zászlóaljának parancsnoka volt ebben a rendfokozatban, 2007. április 30. és 2014. augusztus 15. között, még aktív állományúként, a MH 37. II. Rákóczi Ferenc Műszaki Ezred parancsnoka volt, ezredesi rendfokozatban.

Létai Attila alezredes – aki szintén az említett alakulatnál teljesített szolgálatot törzsfőnökként – az IFOR–SFOR kötelékében való szolgálatakor még aktív állományú volt, később, ezredesként vonult nyugállományba.